

Renășterea politică în Europa Centrală și Orientală

Renășterea politică în Europa Centrală și Orientală

Elev:

Clasa a IX-a A

Renașterea politică în Europa Centrală și Orientală

În secolul al XIII-lea, consolidarea puterii regale din Cehia marele stat feudal al Europei Centrale, și recunoașterea independenței țării de către împăratul german Frederic II Hohenstaufen, a conferit statului o apreciabilă importanță internațională. Aceasta – mai ales după ce Ottocar II Premysl (1253-1278) a anexat regatul său Austria, precum și regiunile slave din sudul Dunării (Stiria, Carinthia, Craina), întinzând hotarele regatului de la izvoarele Elbei și Oderului până la Marea Adriatică. De asemenea – după ce, sub domnia lui Vaclav II (m. 1305), Habsburgii au acceptat ca Cehia și Polonia să se unească într-un singur stat.

Regii cehi, din noua dinastie de Luxemburg, Carol I (1346 – 1378) și Vaclav IV (1378 – 1419) au devenit totodată și împărați ai Germaniei. De asemenea Sigismund, care în 1386 este ales și rege al Ungariei și care în 1415 a hotărât arderea pe rug a lui Jan Hus. Nemulțumirile meșteșugarilor, a plebei orășenești și a țăranilor au dus – ca urmare și a propagandei exponenților reformei și a arderii pe rug a lui Jan Hus și eronimi din Praga – la izbucnirea marelui război țăranesc din Cehia (1419), condus de Jan Zizka. În 1420, papa Martin al V-lea a proclamat o „cruciadă” împotriva husiților. Armata germană de 100 000 de oameni sub conducerea lui Sigismund a fost înfrântă. După care, a urmat alte patru „cruciade” până când după optsprezece ani de lupte răsculații „taboriți” au fost înfrânți, în 1437, iar „calixtini” în 1485.

Răscoalele țărănești, așa – numitele „războaie husite” au contribuit considerabil la trezirea sentimentului național, toate acestea ducând la unirea Cehiei cu Ungaria (1471-1516) dar n-a fost de ajuns să consolideze structura statului ceh. De aceea acțiunea de dezagregare statală va fi accelerată de constituția din 1500 care sancționa forța și privilegiile nobilimii. Anarhia feudală se va diminua când, după moartea în 1526 a regelui Ludovic al II-lea coroana îi revine lui Ferdinand I care făcea parte din rasa de Habsburg; nobilii din Germania și Austria se vor instala pe domeniile confiscate, autonomiile naționale vor fi suprimate, libertatea religioasă abolită, iar curtea – transferată definitiv la Viena, o situație care va duce timp de 3 secole (până în 1918), la pierderea autonomiei reale a țării.

După stingerea dinastiei Arpadienilor (1301), în disputa care a urmat pentru ocuparea tronului Ungariei au intervenit Germania, Cehia, Polonia și regatul Neapolelui. Influența curiei papale a făcut ca dieta ungara să-l aleagă pe Carol Robert (1308 – 1342) din dinastia de Anjou care domnea la Napoli. Sub acest rege și sub succesorul său

Ludovic I (m. 1382), care a unit coroana Ungariei cu cea a Poloniei, anarhia feudala a încetat. Puterea regala – sprijinita de mica nobilime si mijlocie, precum si de orașe – s-a consolidat, fara sa realizeze in sa deplin centralizarea statului.

Pe plan intern, codul de legi din 1351 a instituit proprietatea ereditara asupra pământurilor, întărind dominația absoluta a nobililor asupra taranilor iobagi. In politica externa regii unguri din dinastia de Anjou, bazându-se pe uniunea lor dinastica cu Polonia si cu regatul Neapolelui, au urmărit sa-si extindă influenta de la Marea Baltica pana in strâmtoarea Messina si in Peninsula Balcanica. Cu ajutorul papei (dar si prin intervenții armate) Ludovic I a transformat o serie de state italiene in posesiuni vasale. (Chiar si Veneția a fost silita sa-i plătească un tribut anual). Campaniile militare din Italia si cele contra statelor slave de sud au împiedicat, ca urmare, centralizarea temeinica a statului. La aceasta au contribuit, in sec. XV, si răscoalele taranesti si orasenesti din diferite regiuni ale Ungariei (si mai ales din Transilvania), provocate de întărirea sistemului feudal, soldându-se cu restabilirea oligarhiei nobiliare. Ofensiva otomana împotriva Ungariei (1438) a impus o apropiere a acesteia de statele slave, in vederea unei rezistente comune. In 1440, regele polon Vladislav III a fost chemat sa ocupe tronul Ungariei. Ioan de Hunedoara, comandantul armatelor ungaro-polone, a repurtat o serie de victorii contra invadatorilor otomani, inclusiv (după înfrângerea de la Varna din 1444, unde a căzut si regele Vladislav III) in bătălia, decisiva, de la Belgrad (1456). Împotriva încercărilor împăratului german Frederic III de a ocupa tronul Ungariei, a fost ales rege Matei Corvin (1458 – 1490). In interesele nobilimii maghiare si sub influenta papalității, acesta a atacat Cehia, anexând provincia Moravia. Succesele sale militare si politica sa interna au contribuit considerabil la centralizarea statului; dar abandonarea politicii de apropiere de tarile slave vecine a avut ca urmare slăbirea statului. In 1526, la Mohacs, armata ungara a suferit o înfrângere catastrofala pentru viitorul Ungariei; pentru ca, in 1541, turcii otomani sa ocupe Buda.

În timpul domniei lui Cazimir III cel Mare (1333 – 1370) Polonia devine cea mai importanta dintre unitățile statale slave din sec. XIV. In următoarele doua secole si îndeosebi sub ultimii iagelloni, tara a devenit un fel de republica aristocratica sub conducerea unui rege. Structura statului a rămas structura tipica a unei monarhii de tip medieval, dar cu o evoluție si cu particularitati cu totul distincte de cele ale monarhiilor medievale ale tarilor vecine.

În vechiul stat rus format la sfârșitul secolului al XI-lea – Rusia kieveana – puterea suprema aparținea principelui, „marelui cneaz” al Kievului. In cursul secolelor XII si XIII, dezmembrarea acestui stat in mai multe regiuni conduse de cnezi, a dus la creșterea rolului, importantei, puterii marii nobilimi. In ultimul deceniu al secolului al XV-lea teritoriile rusești au fost unificate intr-un stat unitar cu centrul la Moscova. Acest stat centralizat, multinațional, era de fapt o monarhie de tip feudal – care, in secolul următor, al XVI-lea, va deveni o monarhie absoluta *sui generis*. Si in Rusia, burghezia foarte slab dezvoltata, aproape inexistentă, era cu totul incapabila sa opună cea mai mica rezistentă nobilimii.

Prin casatoria lui Ivan III cu fiica ultimului imparat bizantin, Moscova s-a considerat moștenitoarea de drept a tradiției Bizanțului. Biserica ortodoxa rusa a dat o formulare corespunzătoare ideologiei politice: „Sfânta Rusie” este singura păstrătoare a credinței creștine, poporul rus este „noul Israel”, poporul ales spre a asigura triumful creștinismului; Moscova este „a treia Roma”, ultima si singura capitala a creștinilor,

statul moscovit va dura pana la sfârșitul lumii. Ca urmare, suveranul rus, căruia i-a fost transmisă – prin alianța sa matrimonială și prin adoptarea ortodoxiei ca religie a statului — esența divină a împăraților bizantini, este „unsul lui Dumnezeu” și numai în fața acestuia răspunde pentru acțiunile sale; puterea lui fiind absolută, toți trebuie să i se supună, inclusiv Biserica și întregul său cler!

Politica de unificare a Rusiei a fost continuată de Vasile III (1505 – 1533) și urmată de o lungă perioadă de revolte populare și de lupte interne, provocate de partidele nobililor, ale „boierilor”. Pana când, în 1547, tânărul Ivan IV – până la această dată mare cneaz al Moscovei și al întregii Rusii – își ia titlul oficial de țar („cezar” – împărat), domnind 37 de ani. Autoritar și despotic până la cruzime, Ivan IV – supranumit „cel Groaznic” – începe în 1549 un program de reforme. Sprijinindu-se pe noua nobilitate creată de el, țarul urmărea să consolideze structurile administrative ale statului și, prin aceasta, a puterii monarhice autocrate.

Țarul exercita puterea legislativă, executivă și judecătorească; el decidea asupra impozitelor, își alegea singur funcționarii și dispunea de o armată permanentă. Pe de altă parte, nu existau în Rusia legi fundamentale care să se opună hotărârilor sale de arbitrarie (de pildă, în privința succesiunii la tron; sau, unele drepturi ale indivizilor – cum ar fi dreptul la proprietate s.a. Și, mai ales, lipsea o burghezie care să susțină monarhia. Mai mult decât de absolutismul monarhiilor occidentale, regimul politic al Rusiei țariste se apropia mult de despotismul monarhiilor absolutiste asiatice.